

Helgelandskraft AS - tillatelse til utbygging av Vassenden kraftverk i Leirfjord kommune i Nordland

IV Olje-og energidepartementets merknader

Bakgrunn

Helgelandskraft AS søkte 13.08.2007 om å utnytte vannfallet i Nordelva og Sørenelva i Storvatnvassdraget i Leirfjord kommune til kraftproduksjon.

Helgelandskraft AS er et offentlig eid selskap med 14 kommuner som aksjonærer. Det omsøkte prosjektet har blitt gitt forenklet behandling i Samlet plan sammenheng. Kraftselskapet har inngått avtale med grunneierne om erverv av berørte fallrettigheter mv. og arealer for øvrig som er nødvendig for bygging og drift av Vassenden kraftverk.

Saksbehandling

I departementets vurdering av om konsesjon etter vassdragslovgivningen skal gis, må fordeler og ulemper ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen. Dette innebærer at miljøkonsekvensene ved omsøkte utbygging må vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftbalansen avveies mot forringelsen eller tapet av naturmangfoldet.

Prinsippene i naturmangfoldloven (nml.) §§ 8 – 12 legges til grunn som retningslinjer etter vassdragslovgivningen. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i nml. §§ 4 – 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling av nærværende søknad.

Søknad

Det er søkt om 2 utbyggingsalternativer for Vassenden kraftverk. Etter alternativ A skal vann overføres i sjakt og tunnel fra 2 steder i Sørenelva til Helltjørnene. Derfra overføres vannet via en kanal og en tunnel videre til Hansfinnvatnet. Kraftverket vil utnytte et fall på ca. 420 m mellom inntaket i Hansfinnvatnet og kraftstasjonen i Vassenden. Inntaket vil bli bygd i en eksisterende kulp i Nordelva ca. 1 km vest for utløpet av Hansfinnvatnet. Der bygges det en liten terskel og et lite lukehus. I Sørenelva bygges det en dam med høyde ca. 4 m. I Vestre Helltjørna bygges det to små terskler i utløpselva, og kanalen for å føre vannet til tunnelpåslaget til Hansfinnvatnet.

Det må bygges kaianlegg i både vest-og østenden av Storvatnet for transport av utstyr. Fra kaia i østenden må det bygges en vei på ca. 600 m til kraftstasjonsområdet. Fra påhugget for tunnelen bygges det en midlertidig vei til deponiet. Transport til inntaksområdene vil bli utført ved helikopter eller beltevogn.

For alternativ B erstattes den omtalte kanalen av en liten terskel der Østre Helltjørna renner inn i Vestre Helltjørna. Vannet fra Sørenelva vil bli ført i tunnel under Helltjørnene

direkte til Hansfinnvatnet. Tunnelen vil få dykket inntak og utløp. Det vil bli anlagt en sjakt ned til denne tunnelen, slik at også vannet fra Helltjørnene blir overført til Hansfinnvatnet. Ellers er planene for dammer og vannveier etter alternativ B identisk med alternativ A.

Det planlegges et massedeponi nord for kraftstasjonen ved eksisterende ur. Volumet på tippet er anslått til ca. 25000 m³ ved kraftstasjon i dagen. Deponiet er estimert til ca. 60000 m³ for det tilfelle at kraftstasjonen skal bygges i fjell. Masser fra tunnel- og sjaktdrift i inntaksområdene vil for alternativ A bli deponert hhv. ved østre del av Helltjørna (16500 m³) og på dypt vann i Hansfinnvatnet (6500 m³). For alternativ B vil samtlige masser bli deponert i Hansfinnvatnet (37000 m³).

Kraftstasjonen kan plasseres enten i dagen eller i fjell for begge alternativer. Transformatoren vil bli plassert utendørs. Kraftproduksjonen er for begge alternativer anslått til ca. 38 GWh/år, hvorav ca. 15 GWh utgjør vinterproduksjonen. Installert effekt er anslått til 11,6 MW.

For å knytte kraften til eksisterende nett må det anlegges en 22 kV jord/sjø-kabel fra kraftstasjonen til 22 kV nettet i Leirosen sekundærstasjon.

NVEs innstilling

De negative virkningene av tiltaket er i følge NVE i hovedsak knyttet til reindrift, og særlig i anleggsperioden, og til naturmiljø og landskap. Sørelva og Nordelva vil få sterkt redusert vannføring i store deler av året. Inntaksdammene i Nord-og Sørelva, lukehus og trafobrygg vil påvirke landskapet negativt. NVE anbefaler at det gis konsesjon etter alternativ B. Det settes vilkår om avbøtende tiltak i form av minstevannføring og bygging av kraftstasjonen i fjell.

Etter en samlet vurdering finner NVE at fordelene av utbyggingen er større enn skadene og ulempene, og anbefaler at utbygger gis konsesjon etter vannressursloven § 8.

V Olje-og energidepartementets vurdering

Kunnskapsgrunnlaget

I tråd med naturmangfoldloven (nml.) § 8 første ledd om kunnskapsgrunnlaget, bygger departementet på følgende for sin tilråding:

- NVEs innstilling av 16. desember 2011
- Søknaden av 13. august 2007 med tilhørende konsekvensutredninger (KU) og tilleggsutredninger
- Høringsuttalelser til NVEs innstilling
- Olje- og energidepartementets befarings av 18. juni 2013
- Registreringer i naturbase
- Artsdatabanken

Departementet finner at tiltaket er godt nok opplyst slik at vedtak kan fattes. Departementet viser til at materialet gir den kunnskap som kreves om arters bestandssituasjon, utbredelse av naturtyper og den økologiske tilstand i området som kan kreves for et tiltak som det omsøkte. Også virkningene av utbyggingen er beskrevet på tilstrekkelig vis.

Virkninger på naturmangfold, landskap og andre brukerinteresser

Hydrologi

Tiltakshaver søker om å overføre alt vann fra Sørrelvas delfelt bortsett fra minstevannføring. Kraftverket vil ikke være i drift i de periodene det er lavere vannføring enn minimum slukeevne. I disse perioder vil alt tilsiget bli sluppet ned i Sørrelva og Nordelva etter naturlig avrenningsfordeling.

Avrenningen til Nordelva er dempet av Helltjørnene og Hansfinnvatnet. Sørrelva er en typisk flomelv som raskt reagerer på nedbørsendringer. Overføring av vann fra Sørrelva til Nordelva som omsøkt vil føre til en reduksjon av Sørrelvas flommer med ca. 2,5 ganger elvas middelvannføring. I Nordelva nedstrøms kraftverket vil flommene øke tilsvarende. En utbygging av Vassenden kraftverk etter alternativ A eller B antas ikke å føre til betydelige endringer av sedimenttransport verken i Sørrelva eller Nordelva.

Vanntemperatur og isforhold

I vintersesongen vil små vannmengder bli overført fra Sørrelva til Nordelva, med den følge at det forventes ubetydelige/ingen endringer av temperatur-eller isforhold i Hansfinnvatnet og Helltjørnene. Om sommeren vil oppholdstiden i disse vannene bli redusert betraktelig pga. økt vanngjennomstrømning. Temperaturen i Helltjørnene antas å synke noe i forhold til i dag. I det dype Hansfinnvatnet forventes det ikke nevneverdige temperaturendringer. Dersom tiltaket realiseres etter alternativ B vil temperaturforholdene i Helltjørnene ikke bli påvirket, mens Hansfinnvatnet kan få litt redusert temperatur om sommeren.

Vannkvalitet og forurensning

Vannkvaliteten i tiltaksområdet vurderes i dag som god. I anleggsfasen vil prosessvann kunne tilføre en del forurensning til vassdraget som bore/spylevann fra sprengnings-og borearbeider. Utvasking av sprengstoffrester og partikler fra massedeponiene må påregnes i første del av driftsfasen. Departementet kan ikke se at forholdet til vannkvalitet og forurensning har avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet.

Ferskvannsressurser

Vann fra elvene i Vassenden blir brukt som drikkevann til hyttene i området. I anleggsfasen antas vannet å bli grumsete fra tid til annen, men det er lite sannsynlig at utbyggingen vil føre til forringet drikkevannskvalitet i driftsfasen.

Virkninger på naturmangfoldet

Naturmiljø

Det er ikke funnet noen rødlistede arter innenfor tiltaksområdet. Øverste delen av Nordelva renner i en bekkekløft, men det er ikke funnet noen fossesprøytesoner på denne strekningen. Gråor-heggeskog i deltaet i Vassenden er en flommarkskog med prioritert naturtype (A). Det er uvisst hvordan endring i vannføringen i Nord-og Sorelva vil påvirke vekstvilkårene for flommarkskogen. Flommarkskogen er tilpasset tidvis oversvømmelse og generelt høyt grunnvannsnivå. Sorelva vil få et betydelig restfelt, og er en typisk flomelv. Vannføringen i elva vil i snitt gjennom året bli halvert.

Normalflommene vil bli færre og mindre. De store flommene i Sorelva (etter samløpet med Forlielva) vil bli omtrent som før. Nordelva nedstrøms kraftverksutløpet antas å få dobbelt så høy vannføring som i dag, og de store flommene vil bli enda større enn i dag. NVE antar at skogens vekstforhold vil bli forringet ved Sorelva, samtidig som det vil bli etablert flommarkskog ved Nordelva.

Departementet finner at vekstvilkårene for flommarkskogen er tilstrekkelig ivaretatt på bakgrunn av de foreslåtte vilkårene om minstevannføring. Departementet slutter seg til NVEs vurdering, og finner at dette ikke er til hinder for at det gis konsesjon til utbyggingen.

Landskap

Landskapsområdet Vassenden er en skogkledd elveslette øst for Storvatnet med beliggenhet i en stor breerodert dal. Dalen er omgitt av relativt høye fjell med topper mellom 650 og 800 moh. Det er i dag to hytter i Vassenden samt noen tufter etter et gammelt gårdsbruk. Vassenden har stor verdi for opplevelsen av landskapet.

En grunneier har anlagt en skogsbilveg i Vassenden. Vegen er godkjent av kommunen. Dersom tiltakshaver får konsesjon, kan denne vegen brukes som atkomstveg til kraftverket forutsatt at den oppgraderes tilstrekkelig.

Tiltaket vil medføre anlegg av kaianlegg, kraftstasjon med trafo, massedeponi, midlertidig veg og jord/sjø-kabel.

Nord-og Sorelva renner på hver side av Vassendhella, som er skråningen mellom Vassenden og inntaksområdet. Vassendhella har stor verdi for landskapsopplevelsen i området. Ved en utbygging vil landskapsopplevelsen bli redusert, fordi bruset fra elvene vil bli dempet pga. mindre vannføring i elvene. Ved å legge kraftstasjonen i fjell vil inngrepet i Vassendhella bli begrenset.

Helltjørnene består av et stort om mange små, grunne vann. Hansfinnvatnet er et stort, avlangt og relativt dypt vann. Vannene er uregulerte. Det er 2 jakt/fiske-hytter ved Hansfinnvatnet og 1 rasteplass ved Helltjørnene. Ellers er området inngrepsfritt. Terrenget er ikke like dramatisk som ved Vassenden og Vassendhella.

Utbyggingsalternativ A forutsetter anlegg av en ca. 60 m lang kanal for å få overført vann fra Helltjørnene til Hansfinnvatnet. Kanalen vil bli godt synlig og vil redusere landskapsopplevelsen i dette området. Etter alternativ B vil det i stedet for denne kanalen bli bygd en liten terskel der Østre Helltjørna renner inn i Vestre Helltjørna.

Når det gjelder plassering av tippmasser, forutsetter alternativ A at disse plasseres i et deponi ved Østre Helltjørna. Dette deponiet vil bli godt synlig, fordi sprengsteinen vil skille seg ut fra terrenget rundt. Etter alternativ B vil tippmassene bli deponert på dypt vann i Hansfinnvatnet, og dermed bli ute av syne.

I Nordelva, ved utløpet av Hansfinnvatnet, skal det bygges en ca. 60 m lang og ca. 0,5 m høy inntaksdam. Vannspeilet der vil bli hevet med ca. 0,5 m. Nordelva nedstrøms inntaket vil få sterkt redusert vannføring. Den øverste delen av elva renner i en bratt kløft som er vanskelig tilgjengelig hvor det er lite innsyn. Det partiet av elva som er synlig vil nærmest fremstå som tørrlagt. Slipp av minstevannføring i Nordelva vil bidra til en helårlig vannføring, som spesielt i sommerhalvåret vil sikre at elva fortsatt vil være et landskapselement.

Etter departementets vurdering er disse konsekvensene ikke til hinder for at det gis konsesjon.

Tiltaket vil ikke berøre villmarkspregede områder. Virkningene av utbyggingen på inngrepsfrie områder må ses i sammenheng med virkningene på landskap og friluftsliv. Avbøtende tiltak av hensyn til landskap er i stor grad knyttet til utformingen av utbyggingen. En realisering av prosjektet etter alternativ B krever kun en inntaksdam i Sorelva, og vil unngå åpne kanaler i høyfjellet mellom Helltjørnene. Ved å bygge kraftstasjonen i fjell, vil inngrepet i Vassenden i stor grad begrense seg til fraføring av vann og oppgradering av eksisterende veg.

Departementet kan på denne bakgrunn ikke se at de samlede konsekvensene for landskap og friluftsliv er til hinder for at konsesjon gis.

Fauna

Bestanden av fossefall i Sorelva og Nordelva kan bli påvirket i både negativ og positiv retning. Næringstilgangen om vinteren kan bli noe bedre, mens den om sommeren vil bli redusert. Reirlokalteter kan bli færre og/eller dårligere. Pålegg om minstevannføring og de øvrige avbøtende tiltakene som kan pålegges i medhold av konsesjonsvilkårene vil redusere de negative konsekvensene og sikre et fortsatt livsgrunnlag for fossefallet. Andre fugler og pattedyr antas ikke å bli påvirket av tiltaket.

Konsekvensene for fauna er etter departementets vurdering ikke til hinder for at konsesjon gis.

Flora

Redusert vannføring vil føre til en generell forringelse av leveområdene langs elvene, og særlig arter som er avhengig av fuktighet vil få dårligere vekstforhold i bekkekløfta og i andre bekkedrag. Ifølge KU er det lite sannsynlig at noen arter vil bli utryddet som følge av tiltaket.

Departementet mener at hensynet til flora ikke er til hinder for at konsesjon gis.

Fisk og ferskvannsbiologi

Laksebestanden i Storvatnvassdraget nedenfor utløpet av Storvatnet antas å være utryddet som følge av rotenonbehandling. Sjørret- og sjørøyebestanden er kraftig redusert.

Nordelva og Sørrelva har bestander av sjørret og innlandsørret. I begge elver er absolutt vandringshinder på ca. kote 100, og dominansen går raskt over fra sjørret til innlandsørret. Det er ikke funnet sjørøyeungel i Vassenden.

I Nordelva mellom inntaket og kraftstasjonen vil leveområdene for fisken bli betydelig redusert pga. kraftig redusert vannføring. På denne strekningen er det hovedsakelig påvist større, stasjonær ørret, mens potensielle gyteområder er nedenfor kraftverket. Nedenfor utløpet av kraftstasjonen vil vanndekket areal øke, og området vil fortsatt være egnet som oppvekstområde for ørret.

I Sørrelva vil sjørreten bli lite påvirket, fordi restvannføringen her vil bli betydelig.

Sjørøya gyter ikke oppover i elvene i Vassenden, og eventuelle endringer i strømningsforholdene ved utløpet av elvene i Storvatnet vil ifølge KU og NVE ikke ha noen målbar effekt for røyebestanden.

En overføring av vann fra Sørrelva etter alternativ A vil føre til en femdobling av vanngjennomstrømningen i Helltjørna. Dette vil føre til redusert vanntemperatur, økt utspyling av plankton, redusert vekst på fisken, som innebærer at bestanden av røye vil bli redusert. Disse konsekvensene vil ikke inntre dersom tiltaket bygges etter alternativ B.

For ørret og røye i Hansfinnvatnet antas tiltaket å få ubetydelig eller svært liten negativ konsekvens etter alternativ A.

Når det gjelder alternativ B, skal tunnelmasser deponeres i Hansfinnvatnet. Finmasser fra deponiet antas å bli vasket ut og føre til blakking av vannet, som vil ha negativ effekt på fisken.

Etablering av sjøkabel og kaianlegg i Storvatnet antas ikke å få noen nevneverdig innvirkning på gyteområdene for røye. Tiltaket vil ikke påvirke ålebestanden i Storvatnet, fordi det her ikke vil bli etablert noen vandringshindringer for ål.

Ifølge KU antas de negative konsekvensene av tiltaket å bli ubetydelige for fiskebestandene. Departementet finner at hensynet til fisk og ferskvannsbiologi ikke er til hinder for at konsesjon gis på bakgrunn av fastsatte vilkår om minstevannføring, rensing av prosessvann samt bygging av omløpsventil i kraftverket.

Friluftsliv

Vassendhella er vurdert til å ha stor verdi for friluftslivet pga. det dramatiske terrenget og storslagen utsikt mot Storvatnet og videre ut mot kysten. Turstien opp Vassendhella er merket med varder, men området er ellers inngrepsfritt. Ifølge KU anser den lokale turistforeningen området som vanskelig tilgjengelig og relativt lite brukt. Det er opplyst at skoleklasser bruker området ved Heltjørnene til årlige ekskursjoner.

Områdene rundt Heltjørnene og Hansfinnvatnet er uten inngrep i dag, og NVE vurderer at en utbygging vil kunne forringe naturopplevelsen i en viss grad. KU konkluderer med at konsekvensene av tiltaket for friluftsliv er liten negativ for alternativ B. Etter NVEs vurdering er tiltaket ikke til hinder for at området fortsatt kan brukes i friluftssammenheng. Departementet slutter seg til NVEs vurdering.

Kulturminner og kulturlandskap

I Vassenden finnes det rester etter et gammelt gårdsbruk, som ble ryddet på siste del av 1700-tallet og bosatt frem til ca. 1870. Lokaliteten anses som sjelden og er av kulturhistorisk verdi. Tiltaksområdet er blitt brukt av samiske reinnomader og har identitets- og symbolverdi som samisk kulturlandskap.

Det er ikke registrert noen kulturminner der det er planlagt tekniske inngrep. Dette gjelder både for utbyggingsalternativ A og B. Departementet kan ikke se at hensynet til kulturminner og kulturlandskap er til hinder for at det gis konsesjon til utbyggingen.

Samlet belastning

Det er ikke påvist noen rødlistearter i Vassenden. Tiltaket antas å berøre flommarkskogen her i ubetydelig grad. Det er 2 hytter i Vassenden og noen tufter fra et gammelt gårdsbruk samt anlagt en skogsbilvei, som planlegges oppgradert ved utbyggingen av kraftverket. Det er 2 jakt/fiske-hytter ved Hansfinnvatnet og 1 rasteplass ved Heltjørnene.

Fra kraftverket er det planlagt å legge en 22 kV jordkabel i skulder til permanent vei til Storvatnet. Derfra legges en sjøkabel til Bjørnhola som er i andre enden av Storvatnet. Derfra skal det bygges en jordkabel til eksisterende 22 kV nett i Leirosen sekundærstasjon. Total lengde på ledningsanlegget er 12 km. Departementet kan ikke se at de øvrige kraftverkene i kommunen som er planlagt, konsesjonsgitt eller er under bygging vil berøre samme landskapsrom eller økosystem som omfattes av nærværende konsesjonssøknad.

Jord-og skogbruk

Området har ikke dyrkingsjord og blir ikke benyttet til beite. En utbygging vil ikke få noen konsekvenser for jordbruket.

Det har ikke vært drevet aktiv skogsdrift i området siden 1950-tallet. Begrenset tilgjengelighet har gjort det lite attraktivt å ta ut tømmer. Den anlagte skogsbilveien og bygging av kai antas å gjøre det enklere å ta ut tømmer, slik at tiltaket vil gi en netto positiv effekt for skogbruket.

Departementet mener hensynet til jord- og skogbruk ikke er til hinder for at det gis konsesjon til utbyggingen.

Reindrift

Tiltaket befinner seg innenfor området for reinbeitedistrikt 21 Røssåga/Toven. Det er Toven driftsgruppe som primært bruker området og som har uttalt seg i saken. KU omhandler konsekvensene for Toven driftsgruppe.

I motsetning til det sammenslåtte reinbeitedistriktet sett under ett, er produktive grøntbeiter ifølge KU en mangelvare i det gamle distriktet Toven. De 3 driftsenhetene driver relativt isolert fra hverandre og utveksler i liten grad beiteområder i barmarks-sesongen. Grøntbeitene i Toven er derfor en minimumsfaktor for denne driftsgruppen.

Det opplyses videre i KU at de lavereliggende områdene i Vassenden benyttes nesten årlig til vårbeite og det forekommer kalving her. Representanten fra Toven driftsgruppe opplyste under departementets befaringsreise at det primære kalvingsområdet er i Leirvik-fjellet, men at kalving av og til skjer i Vassenden. Ifølge KU trekker reinen østover fra Vassenden senere på våren, og bruker områdene rundt Helltjørnene og Hansfinnvatnet til midt på sommeren. På sensommeren trekker reinen enda høyere opp i terrenget og bort fra tiltaksområdet. Reinen trekker sent om vinteren/tidlig om våren gjennom området ved Hansfinnvatnet på vei til Vassenden. I månedsskiftet august/september samles reinen ved Hansfinnvatnet før den flyttes til et slakteanlegg lenger østover.

Det fremgår av KU at det går flere flyttleier i influensområdet for tiltaket, som i følge KU er mye brukt av den lokale reindriften. Det inneholder et område som hyppig brukes til vårbeite, kalvingsland og lavereliggende sommerbeite, samt et område til oppsamling av reinflokken før flytting til slakteplass. Ifølge KU vurderes området totalt sett å ha stor verdi for reindriften i området.

Utbyggingsalternativ A i anleggsperioden.

Når det gjelder virkningene av dette alternativ, kan området ved Vassenden ifølge KU antagelig ikke brukes til vårbeite og kalvingsland ved anleggsvirksomhet om våren.

Reinen bruker områdene ved Helltjørnene, Hansfinnvatnet og Sørrelva senere på våren og om forsommeren. På denne tiden av året er reinen mindre følsom for forstyrrelser

enn i kalvingstiden, men likevel vil anleggsvirksomheten i noen grad forstyrre reinens bruk av området.

Reinen samles ved Helltjørnene i august/september før den flyttes til slakteplassen. Det blir ifølge KU vanskeligere å bruke området til samlingsplass pga. anleggsvirksomheten.

Inntaksdammen i Sørenlva er planlagt plassert nær flyttleia som krysser dette vassdraget. Anleggsvirksomheten vil kunne hindre reinsflokkene i å trekke til høyere-liggende beiter, og tilbake til samlingsplassen ved Helltjørnene senere på høsten.

Tunnelpåhugget og anleggsriggen er planlagt plassert i sørenden av Hansfinnvatnet der flyttleia krysser dette vassdraget. Ifølge KU vil dette gjøre det vanskeligere å bruke denne flyttleia.

Utbyggingsalternativ A i driftsfasen.

Etter at kraftverket er satt i drift, antas virkningene i Vassenden ifølge KU å begrense seg til noe økt forstyrrelse for reinen og tap av noe beiteareal. Det er lite trolig at kraftverket vil skape hindringer for trekkleia gjennom Vassenden.

Ved Helltjørnene, Hansfinnvatnet og Sørenlva vil det bli noe mer usikker is på begrensede områder.

Utbyggingsalternativ B i anleggsperioden.

Tiltakets virkninger i anleggsperioden, antas ifølge KU å bli de samme som for alternativ A i Vassenden.

For Hansfinnvatnet, Helltjørnene og Sørenlva antas virkningene å bli de samme som for alternativ A bortsett fra følgende:

Inntaksdammen i Sørenlva er planlagt bygd ca. 200 m lengre ned i elva, slik at dette alternativ antas å få noe mindre negativ effekt for bruken av flyttleia som krysser Sørenlva.

Anleggsriggen og tunnelpåhugget ved Hansfinnvatnet vil bli plassert ca. 750 m lengre mot nordøst enn tilfelle er for alternativ A, slik at dette alternativ vil få mindre negativ effekt på flyttleia ved utløpet av Hansfinnvatnet.

Utbyggingsalternativ B i driftsfasen.

Virkningene i Vassenden som følge av dette alternativ antas å bli de samme som beskrevet for alternativ A i driftsfasen ifølge KU.

For Helltjørnene, Hansfinnvatnet og Sørenlva antas virkningene å bli de samme som for alternativ A bortsett fra følgende:

Inntaket av vann fra Sørenlva er planlagt plassert ca. 200 m lengre ned i elva, og antas ikke å ville berøre flyttleia som krysser Sørenlva i samme grad som for alternativ A. I tillegg antas isforholdene i Helltjørnene å bli forverret i mindre grad, fordi det ikke blir noe vanninnløp her. Ifølge KU vurderes utbyggingsalternativ B å få ubetydelige omfang for reindriften i området.

Oppsummering av KU:

Konsekvensene av utbyggingsalternativ A vurderes som middels/liten negativ for reindriften.

Konsekvensene av utbyggingsalternativ B vurderes som liten/middels negativ for reindriften.

Avbøtende tiltak ifølge KU:

For reindriften er det mulig å velge alternative beite-og kalvingsområder. Det er viktig med god kommunikasjon mellom utbygger og reindriftsutøverne, slik at reindriften på et tidlig tidspunkt får informasjon om tidsplan for anleggsarbeidene, som gjør det mulig for reindriften å tilpasse seg. NVE har sluttet seg til dette. Det fremgår av KU at dette er særlig aktuelt i anleggsfasen, men kan også være aktuelt ved vedlikehold og inspeksjon i driftsfasen.

Både kryssingspunktet for flyttleia vest for Hansfinnvatnet og øst for inntaket i Sørenlva er ulendte for reinen. Det vil ifølge KU være positivt for reindriften om noe masse kan deponeres her slik at kryssingen blir enklere for reinen.

—

Olje-og energidepartementet registrerer at advokat Geir Haugen ikke har kommet med noen uttalelse til NVEs innstilling på vegne av Toven driftsgruppe. Når det gjelder advokatens innspill om innholdet i utredningsprogrammet i søknadsfasen, vises det til NVEs merknader om dette i innstillingen.

Departementet har merket seg at Reindriftsforvaltningen Nordland har gått sterkt imot denne utbyggingen. Ifølge uttalelsen av 11.01.2008 er grunnlaget for Reindriftsforvaltningens standpunkt basert på hovedrapporten (søknaden) der kun deler av KU er gjengitt. På denne bakgrunn fant Olje-og energidepartementet det påkrevd å sende fagrapporten om reindrift til Reindriftsforvaltningen Nordland til uttalelse, jf. departementets brev av 05.09.2013.

Reindriftsforvaltningen Nordland fastholder tidligere konklusjon i svarbrev av 27.09.2013. Reindriftsforvaltningen uttaler at området har meget stor verdi for reindriften i Toven driftsgruppe. Departementet har merket seg at Reindriftsforvaltningen Nordland bl. a. uttaler at det er underskudd på produktive grøntbeiter fra tidlig vår til sen høst, og at Toven driftsgruppe ikke kan ta i bruk barmarksområder

som tilhører Røssåga driftsgruppe. I så fall må dette avtales internt mellom driftsgruppene.

Når det gjelder Vassenden, kan dette området ifølge KU antagelig ikke brukes til vårbeite og kalvingsland ved anleggsdrift om våren. Departementet har samtidig merket seg at ifølge fagrapporten om reindrift er det mulig å velge alternative beite-og kalvingsområder for reinen til Toven driftsgruppe. Her uttales at en utbygging av Vassenden kraftverk og det konsesjonsgitte Øvre Forsland kraftverk begge vil berøre barmarksbeitene til Toven driftsgruppe. Ved koordinering av disse anleggsarbeidene kan det ene barmarksområdet brukes som substitutt for det andre.

Også tilleggssrapporten om reindrift konkluderer med at Toven driftsgruppe kan bruke barmarksbeitene ved Øvre Forsland kraftverk som substitutt for grøntbeitene i Vassenden. Ifølge denne rapporten er det kun år om annet at driftsgruppen aktivt styrer reinen ned til Vassenden.

Olje-og energidepartementet oppfatter det dithen at Toven driftsgruppe går imot en realisering av utbyggingsalternativ A, fordi dette alternativet forutsetter bygging av en åpen kanal for overføring av vann fra Helltjørnene til Hansfinnvatnet. Dette vil ifølge driftsgruppen bli et vandringhinder som kan få store konsekvenser for reindriften. Dersom kraftverket tillates bygd, ber driftsgruppen om at kraftverket realiseres etter alternativ B og plasseres i fjell for å minske ulempene for reindriften. Bruk av alternative områder til grøntbeiter og kalvingsland i Vassenden i anleggsperioden ble drøftet under departementets befaringsavtale med driftsgruppen. Departementet oppfattet representanten fra Toven driftsgruppe dithen at driftsgruppen har slike muligheter, men departementet forutsetter at tiltakshaver har god kommunikasjon med driftsgruppen om tidsplan for anleggsarbeidene som gjør det mulig med en god tilpasning mellom anleggsvirksomheten og reindriften. Videre forutsetter departementet at tiltakshaver koordinerer anleggsarbeidene for utbygging av Vassenden kraftverk og Øvre Forsland kraftverk, slik at driftsgruppen rent faktisk får tilgang til de alternative beiter og kalvingsområder.

En flyttleie går over utløpet av Hansfinnvatnet, der inntaket til kraftverk er planlagt. Departementet har merket seg at i driftsfasen vil tiltaket gjøre det vanskeligere å bruke flyttleia, fordi en del vannmasser ifølge NVE vil stues opp i dette området. Gjennom KU er det foreslått å deponere tunnelmasser her for å bote på problemet. Toven driftsgruppe ønsker at et slikt avbøtende tiltak blir gjennomført. NVE mener at dette er et fornuftig avbøtende tiltak. Departementet slutter seg til NVEs vurdering. I anleggsperioden vil det bli vanskeligere enn normalt å bruke denne flyttleia, fordi tunnelpåkugget og anleggsriggen for alternativ A er planlagt plassert i sørenden av Hansfinnvatnet. Departementet vil påpeke at for alternativ B vil riggen og tunnelpåkugget bli plassert ca. 750 m lengre mot nordøst, som vil gi mindre negative konsekvenser for flyttleia i anleggsfasen. Ifølge KU antas alternativ B å få ubetydelig omfang for reindriften i området.

Det går også en flyttleie over elvedalen ved Sørrelva nær de planlagte inntakene for alternativ A. Anleggsarbeidene vil kunne gjøre bruk av flyttleien vanskeligere. Departementet vil påpeke at ved å realisere kraftverket etter alternativ B, vil de negative effektene for bruken av denne flyttleia i anleggsperioden bli mindre, fordi inntaksdammen i Sørrelva er planlagt bygd ca. 200 m lengre ned i elva. I driftsfasen vil denne flyttleia ikke bli berørt. En utbygging etter alternativ B vil i liten grad føre til usikker is på Helltjørnene. Departementet vil peke på at dette alternativ ikke forutsetter bygging av noen kanal for overføring av vann fra Helltjørnene til Hansfinnvatnet. Dermed unngår man et vandringshinder med store konsekvenser for reindriften.

Olje-og energidepartementet går inn for at kraftverket bygges etter alternativ B. Vannveien mellom kraftverket og utløpet i Nordelva skal ledes i rørgate, og at den graves/sprenges ned i terrenget slik at dette ikke blir noe vandringshinder for rein. Videre forutsetter departementet at kraftstasjonen skal bygges i fjell. Sistnevnte tiltak vil i betydelig grad bidra til å minske de negative konsekvensene for reindriften.

Etter at kraftverket er satt i drift antas virkningene i Vassenden å begrense seg til noe økt forstyrrelse for reinen og tap av noe beiteland.

Det er ikke aktuelt med konsultasjoner i denne saken. Det vises til Sametingets uttalelse av 18. august 2014 og til departementets henvendelser til reinbeitedistriktet, som er gjengitt foran.

Departementet kan ikke se at hensynet til reindrift er til hinder for at det gis konsesjon til utbyggingen.

Forurensning og støy

Anleggstrafikk, avfallshåndtering og støyregulerende tiltak forutsettes på vanlig måte avklart med NVE i forbindelse med detaljplanleggingen.

Eksisterende og fremtidige kraftutbygginger

Kaldåga kraftverk ble bygget i 1958, og har en årsproduksjon på 62 GWh og en installert effekt på 15 MW. Forsland kraftverk ble bygget i 2003, og har en årsproduksjon på 28 GWh og en installert effekt på 7 MW.

Tiltakshaver har samtidig med nærværende søknad søkt om bygging av Øvre Forsland kraftverk. NVE har behandlet søknadene samtidig. Øvre Forsland kraftverk er et småkraftverk og fikk konsesjon 11.12.2011, samtidig med at innstillingen for Vassenden kraftverk ble sendt Olje-og energidepartementet for behandling.

Kraftverkene Skravlåga, Gåstjønnå, Kvassteinåga, og Kinnforsen har fått konsesjon av NVE eller er under bygging. Disse har beliggenhet ca. 15 km øst for Vassenden ved Elsfjorden i Vefsn kommune. Området er relativt langt unna Vassenden og Øvre Forsland og er ikke innenfor samme landskapsrom.

NVE har liggende til behandling følgende søknader om kraftutbygging i områdene rundt Vassenden og Øvre Forsland:

Forselva kraftverk ved Austvika ca. 7 km nord for Vassenden, Leirvikelva kraftverk og Brattåga kraftverk ved Leirvika ca. 13 km nordøst for Vassenden, Dagsvikelva kraftverk og Nylandselva kraftverk ca. 5 km sydvest for Forslandsdalen.

Vannforskriften

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtilstanden svekkes dersom

- alle praktiske gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden, jf. annet ledd litra a
- samfunnsnyttene av de inngrepene er større enn tapet av miljøkvalitet, og hensikten med de nye inngrepene er større enn miljøtapene, jf. annet ledd litra b

og

- hensikten med de nye inngrepene kan på grunn av manglende teknisk gjennomførbarhet eller uforholdsmessig store kostnader, ikke med rimelighet oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre, jf. annet ledd litra c.

Departementet viser til den foretatte gjennomgang og vurdering av de negative konsekvensene for natur, miljø og landskap.

Formålet med utbyggingen er å øke produksjonen av fornybar elektrisitet, og departementet bemerker at forringelsen av naturmangfoldet på sikt som følge av inngrepene må ses i sammenheng med dette formålet. Samfunnsnyttene av tiltaket må anses som et positivt bidrag til satsingen på fornybar energi. Med de avbøtende tiltak som konsesjonsvilkårene legger opp til, og med den minste vannføring som her er foreslått, finner departementet at vilkårene etter vannforskriften § 12 er oppfylt.

Departementets oppsummering og konklusjon

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter vassdragslovgivningen, må fordelene og ulempene ved de omsøkte tiltak veies opp mot hverandre. Ivaretagelse av naturmangfoldet er et tilleggshensyn i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen etter vassdragslovgivningen. Det innebærer at søknaden om bygging av Vassenden kraftverk og miljøkonsekvensene av tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftforsyningssikkerheten og forringelsen av naturmangfoldet på sikt avveies.

Departementet har foretatt en nøye vurdering av den samlede belastning på økosystemet både knyttet til omsøkte tiltak og for andre eksisterende og mulige fremtidige tiltak. For det omsøkte tiltak vises til gjennomgangen av de enkelte fagtemaer i foredraget her. Departementet finner etter dette at tiltakets samlede påvirkning på økosystemet ikke er til hinder for at konsesjon gis.

Departementet har merket seg at Leirfjord kommune og Nordland fylkeskommune tilrår at tiltakshaver får konsesjon for bygging av Vassenden kraftverk etter utbyggingsalternativ B.

Fylkesmannen i Nordland går imot utbygging av Vassenden kraftverk ut fra en totalvurdering av konsekvensene for miljøverdiene i området. Dersom det likevel blir gitt tillatelse til denne utbyggingen, anbefaler fylkesmannen alternativ B, fordi dette alternativ er noe mer skånsomt enn alternativ A når det gjelder fiskebestander, landskap, friluftsliv og reindrift.

Med de avbøtende tiltak som kan fastsettes i henhold til konsesjonsvilkårene, finner departementet at de negative konsekvensene nevnt ovenfor ikke er til hinder for at det gis tillatelse til utbyggingen etter alternativ B i samsvar med NVEs innstilling.

Når det gjelder prinsippet om at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket forårsaker, viser departementet til konsesjonens standardvilkår om naturforvaltning m.v. og merknader til disse.

Departementet har tatt utgangspunkt i driftsmetoder, teknikker og lokalisering som ut fra en samlet vurdering og avveining av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold gir de beste samfunnsmessige resultater.

Utbyggingen vil gi en samlet årsproduksjon på ca. 38 GWh, hvorav ca. 15 GWh vinterkraft som vil gi et verdifullt bidrag til satsingen på fornybar energi. Tiltaket antas å bli et tilskudd til næringsutvikling på stedet og i kommunen.

Etter en helhetsvurdering er departementet kommet til at fordelene ved tiltaket er større enn ulempene for allmenne interesser, jf. vannressursloven § 8 og § 25.

Olje-og energidepartementet tilrår at Helgelandskraft AS får tillatelse til å bygge Vassenden kraftverk etter alternativ B med kraftstasjon i fjell.

Tiltaket er ikke konsesjonspliktig etter lov om erverv av vannfall m.v. (industrikonsesjonsloven) jf. industrikonsesjonsloven § 1 annet ledd.

Når det gjelder tilknytningen til det eksisterende 22 kV nettet, er det ikke nødvendig med en egen anleggskonsesjon etter energiloven. Det elektriske anlegget kan etableres innenfor tiltakshavers eksisterende områdekonsesjon.

Helgelandskraft har søkt om tillatelse til gjennomføring av tiltaket etter forurensningsloven. Dette gjelder både for anleggs- og driftsfasen. Departementet vurderer at det er lite sannsynlig at driftsfasen vil kunne medføre forurensning. For anleggsfasen må behovet for utslippstillatelse avklares med fylkesmannen. Departementet viser til post 7 i utkast til vilkår.

Departementets merknader til vilkårene

Post 1 – Vannslipping

Søker foreslår en minstevannføring om sommeren (1. mai – 30. september) på 50 l/s i Nordelva og 60 l/s i Sørrelva. Om vinteren (1. oktober – 30. april) har søker foreslått å slippe 30 l/s forbi hvert av inntakene. Fylkesmannen i Nordland mener det minst bør slippes minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring av hensyn til elvelevende organismer og fuktighetskrevende vegetasjon. NVE mener det er nødvendig å slippe minstevannføring hele året for å opprettholde livsvilkårene for flora, bunndyr og fisk samt redusere risikoen for gjengroing.

NVE foreslår følgende minstevannføring:

50 l/s i Nordelva og 60 l/s i Sørrelva om våren og høsten (1. april – 30. juni og 1. september – 30. september)

130 l/s i Nordelva og 160 l/s i Sørrelva om sommeren (1. juli – 31. august)

30 l/s i både Nordelva og Sørrelva om vinteren (1. oktober – 30. mars).

Beregnet krafttap er ca. 3,1 GWh i året.

Dersom tilsiget er mindre enn minstevannføringskravet, skal hele tilsiget slippes forbi. Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift.

Start/stopp kjøring av kraftverket skal ikke forekomme.

Kraftverket skal utstyres med omløpsventil med minste dimensjon på 1000 l/s for å unngå plutselig tørrlegging. Eksakt kapasitet fastsettes ved NVEs godkjenning av detaljplanene.

Departementet slutter seg til NVEs forslag til minstevannføring mv.

Post 2 – Bortfall av konsesjon

Det foreslås standardvilkår for byggefrister.

Post 4 – Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Det er viktig å finne frem til løsninger som gir minst mulig inngrep i terrenget og ivaretar landskapet på best mulig måte. Ved NVEs godkjenning av detaljplanene må de tekniske inngrepene få en så god miljømessig utforming som mulig.

Detaljplanene skal være forelagt representanter for reindriften før de sendes NVE for godkjenning.

Departementet legger til grunn at anleggsarbeid og senere vedlikehold koordineres med Toven driftsgruppes bruk av området.

Post 5 - Naturforvaltning

NVE har foreslått standardvilkår for naturforvaltning. Olje-og energidepartementet slutter seg til dette.

Post 6 – Automatisk fredete kulturminner

Departementet vil påpeke tiltakshavers aktsomhets-og meldeplikt under anleggsperioden, jf. kulturminnelovens bestemmelser.

Post 8 – Terskler mv.

Det er her hjemmel for å pålegge konsesjonæren å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom det skulle vise seg nødvendig.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann § 8 gis Helgelandskraft AS tillatelse til bygging av Vassenden kraftverk i Leirfjord kommune i Nordland.
2. Tillatelsen gis på de vilkår som fremgår av vedlagte forslag.